

Марчук Ірина Миколаївна

Начальник відділу з питань перерахунків пенсій № 7 управління застосування пенсійного законодавства Головного управління Пенсійного фонду України у Волинській області

Тулай Оксана Іванівна

Д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету

ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ ЯК ПУБЛІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ ІНСТИТУТ

Пенсійний фонд України є основною інституцією, діяльність якої безпосередньо впливає на стабільність функціонування публічних фінансів. Пенсійний фонд України бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері пенсійного страхування, забезпечує збирання та акумулювання страхових внесків, повне і своєчасне фінансування витрат на виплату пенсій та допомог на поховання і здійснює контроль за цільовим використання коштів.

Разом з тим, правова колізія виникла щодо статусу Пенсійного фонду України, котрий згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [1] є некомерційною самоврядною організацією. Водночас у Положенні про Пенсійний фонд України [2] йдеться, що останній є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики, котрий реалізує державну політику з питань пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню. З огляду на вищезазначене, Пенсійний фонд України можна розглядати як публічний фінансовий інститут.

Пенсійний фонд України наділений повноваженнями, які за своєю сутністю можна класифікувати так: 1) щодо здійснення нормативних функцій (розробка пропозицій про вдосконалення законодавства, видання правових

актів щодо пенсійного забезпечення, формування прогнозних показників соціально-економічного розвитку України й участь у складанні проекту Державного бюджету України, формування бюджету Фонду та подання його на затвердження Кабінету Міністрів України, участь у процесі підготовки та укладанні міжнародних договорів України щодо пенсійного забезпечення); 2) щодо виконання організаційних функцій (організація діяльності робочих органів Фонду, забезпечення виконання законодавчих актів, здійснення професійної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів); 3) щодо забезпечення методичних функцій (втілення передових форм та методів роботи, проведення різноманітних методичних семінарів і нарад, здійснення видавничої діяльності); 4) щодо функцій контролю (систематичний контроль за дотриманням виконання чинного законодавства, контроль за діяльністю робочих органів Фонду, контроль за використанням коштів Фонду; контроль за виконанням обов'язків працівниками Фонду) [3, с. 87].

Доходи та видатки Пенсійного фонду України відображаються у його бюджеті (рис. 1). Доходи бюджету Пенсійного фонду України відіграють пріоритетну роль у забезпеченні населення пенсійного віку соціальними благами. До структури сукупних доходів бюджету Пенсійного фонду України входять як власні, так і передані кошти. Власними доходами вважаються кошти, які надійшли від сплати обов'язкових страхових платежів, добровільних внесків, фінансових санкцій і комерційної діяльності Фонду. Передані доходи – це кошти, які передаються з бюджету та з інших державних позабюджетних фондів.

Кошти Державного бюджету України спрямовуються на виплату пенсій, надбавок і підвищень до пенсій відповідно до державних пенсійних програм; на пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу, суддів у відставці та ін. Окрім цього, кошти бюджету призначаються на покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України. Дефіцит бюджету Пенсійного фонду України передусім виникає внаслідок незадовільного фінансового стану підприємств реального сектору економіки, які не можуть

позбутися накопиченої заборгованості та зростаючих сум фінансових санкцій. Залишок коштів на початок року, як правило, передбачається для авансового фінансування пенсійних виплат у січні.

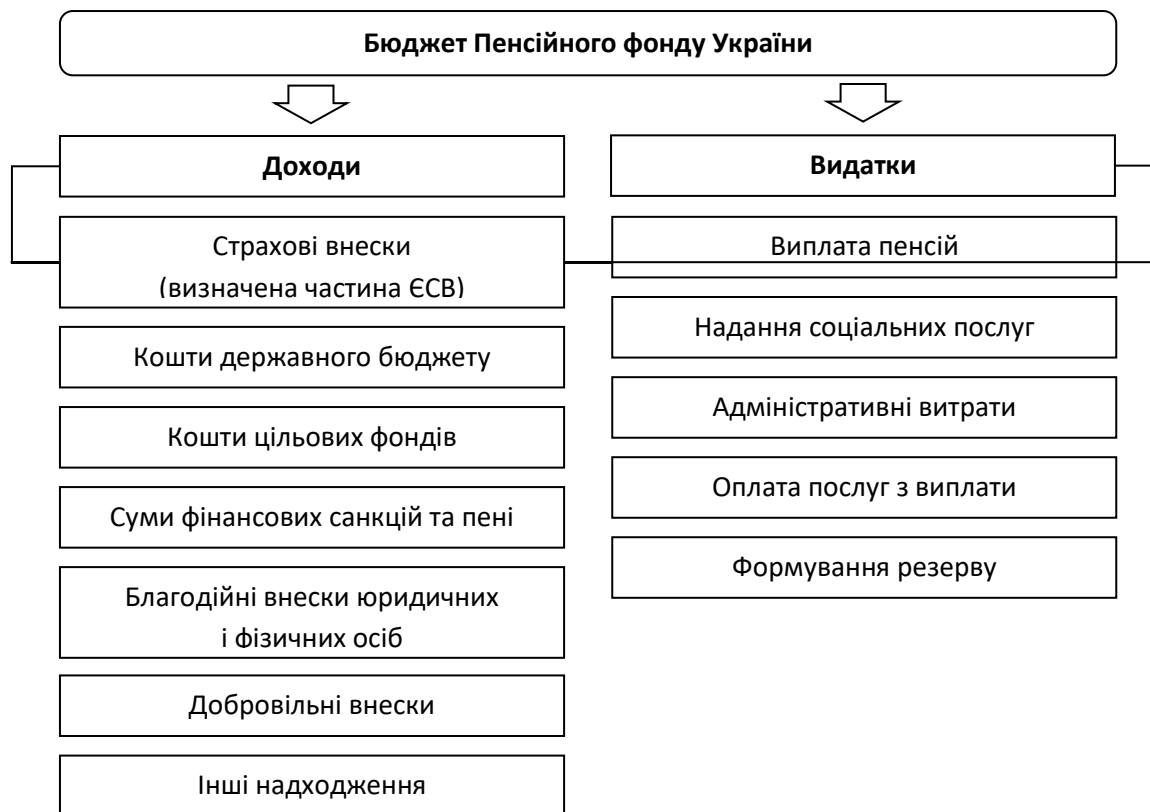

Рис. 1. Склад доходів і видатків бюджету Пенсійного фонду України*

*Джерело: побудовано автором на основі Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [4].

Сьогодні видатки Пенсійного фонду України стрімко зростають, що пояснюється намаганням держави покращити матеріальний стан пенсіонерів, перманентними інфляційними процесами, підвищенням рівня прожиткового мінімуму, появою новопризначених виплат і збільшенням середньої заробітної плати. Основна частина коштів спрямовується на пенсійні виплати [5, с. 269].

Таким чином, можна зробити висновок, що ефективна діяльність Пенсійного фонду України є важливою умовою сталого розвитку сфери публічних фінансів. Однак процес її удосконалення залежить від багатьох

чинників, що потребують об'єктивного аналізу в контексті нових суспільних пріоритетів.

Список використаних джерел:

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України № 1058-IV від 09.07.2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/page> (дата звернення: 15.07.2019).

2. Положення про Пенсійний фонд України: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 280 від 23.07.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF> (дата звернення: 16.07.2019).

3. Надієнко О. І. Реформування суб'єктів державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення в Україні. *Право і суспільство*. 2012. № 5. С. 83–90.

4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України № 1058-IV від 09.07.2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/page> (дата звернення: 16.07.2019).

5. Тулай О. Державні фінанси і сталий людський розвиток: концептуальні домінанти та діалектична єдність : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 416 с.

6. Тулай О. І. Актуальні проблеми діяльності Пенсійного фонду України. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 132–139.

7. Тулай О. І. Кобильник О. Я. Удосконалення організаційно-економічного механізму функціонування Пенсійного фонду України. *Світ фінансів*. 2012. Вип. 3. С. 71–79.